

॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - १)

(तैत्तिरीय संहिता काण्डम् - ३/प्रपाठकः - ५/अनुवाकः - १)

अ॒ग्निर्नः॑ पा॒तु कृ॒त्तिकाः॑। नक्ष॑त्रं दे॒वमिन्द्रि॒यम्। इ॒दमा॑सां
विचक्ष॑णम्। ह॒विरा॒सं जु॑होतन। यस्य॑ भा॒न्ति र॒श्मयो॑ यस्य॑
के॒तवः॑। यस्ये॒मा वि॒श्वा भु॑वनानि॒ सर्वा॑। स कृ॒त्तिका॑भि॒र॒भिसं॑वसानः। अ॒ग्निर्नो॑ दे॒वः सु॑वि॒ते द॑धातु॥१॥

प्र॒जाप॑ते रोहि॒णी वे॑तु॒ पत्नी॑। वि॒श्वरू॑पा बृ॒हती चि॒त्रभा॑नुः।
सा नो॑ य॒ज्ञस्य॑ सु॒वि॒ते द॑धातु। यथा॑ जी॒वेम॑ श॒रदः॑ स॒वीराः॑।
रोहि॒णी दे॒व्युद॑गात्पु॒रस्ता॑त्। वि॒श्वा रू॒पाणि॑ प्र॒तिमो॑द॒माना॑।
प्र॒जाप॑ति॒र॒ ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्ती। प्रि॒या दे॒वाना॑मुप॑यातु
य॒ज्ञम्॥२॥

सोमो॑ रा॒जा मृ॑गशी॒रुषे॑ण॒ आग॑न्। शि॒वं नक्ष॑त्रं प्रि॒यम॑स्य॒
धा॒म। आ॒प्याय॑मानो बहु॒धा जने॑षु। रे॒तः प्र॒जां यज॑माने
दधातु। यत्ते॑ नक्ष॑त्रं मृ॑गशी॒रुषम॑स्ति। प्रि॒य॒रा॑जन् प्रि॒यत॑मं
प्रि॒याणा॑म्। तस्मै॑ ते सोम॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम। शं न॑ ए॒धि द्वि॒पदे॑
शं चतु॑ष्पदे॥३॥

आ॒र्द्रया॑ रु॒द्रः प्र॑थ॒मा न॑ ए॒ति। श्रे॑ष्ठो दे॒वानां॑ प॒तिर॑घ्नियाना॑म्।
नक्ष॑त्रमस्य ह॒विषा॑ वि॒धेम। मा नः॑ प्र॒जा॒रि॒षन्मो॑त
वी॒रान्। हे॒ती रु॒द्रस्य॑ परि॑णो वृ॒णक्तु॑। आ॒र्द्रा नक्ष॑त्रं

जुषता॑ ह॒विर्नः॑। प्र॒मु॒ञ्च॒मानौ॑ दुरि॒तानि॑ वि॒श्वा। अपा॒घश॑
सन्नुदता॒मरा॑तिम्॥ ४॥

पुन॑र्नो दे॒व्यदि॑तिः स्पृ॒णोतु। पुन॑र्वसू नः पुन॑रेतां य॒ज्ञम्। पुन॑र्नो
दे॒वा अ॒भिय॑न्तु स॒र्वे। पुनः॑ पुन॒र्वो ह॒विषा॑ यजामः। ए॒वा
न दे॒व्यदि॑तिरन॒र्वा। वि॒श्वस्य॑ भ॒र्त्री जग॑तः प्रति॒ष्ठा। पुन॑र्वसू
ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्ती। प्रि॒यं दे॒वाना॑म॒प्येतु॑ पाथः॥ ५॥

बृह॒स्पतिः॑ प्रथ॒मं जा॑यमानः। ति॒ष्य नक्ष॑त्रम॒भि सम्ब॑भूव। श्रेष्ठो
दे॒वानां॑ पृ॒तना॑सु जिष्णुः। दि॒शोऽनु॑ सर्वा॒ अभ॑यं नो अस्तु।
ति॒ष्यः पु॒रस्ता॑दु॒त म॑ध्य॒तो नः॑। बृह॒स्पति॑र्नः परि॑पातु प॒श्चात्।
बा॒धेतां॑ द्वेषो॒ अभ॑यं कृ॒णुता॑म्। सु॒वीर्य॑स्य॒ पत॑यः स्याम॥ ६॥

इ॒दं स॒र्पेभ्यो॑ ह॒विर॑स्तु जुष्टम्। आ॒श्रेषा॑ येषा॒मनु॑यन्ति
चेतः॑। ये अ॒न्तरि॑क्षं पृथि॒वीं क्षि॑यन्ति। ते नः॑ स॒र्पासो॑
हव॒माग॑मिष्ठाः। ये रो॒चने॑ सूर्य॒स्यापि॑ स॒र्पाः। ये दि॒व
दे॒वीमनु॑स॒ञ्चर॑न्ति। येषा॒माश्रे॑षा अ॒नुय॑न्ति का॒मम्। तेभ्यः॑
स॒र्पेभ्यो॑ मधु॒मञ्जु॑होमि॥ ७॥

उप॑हृताः पि॒तरो॒ ये म॒घासु॑। मनो॑जवसः सु॒कृतः॑ सु॒कृत्याः।
ते नो॑ नक्ष॑त्रे हव॒माग॑मिष्ठाः। स्व॒धाभि॑र्य॒ज्ञं प्र॑यतं जुषन्ताम्।
ये अ॒ग्निद॑ग्धा येऽन॑ग्निद॒ग्धाः। येऽमुं॑ लो॒कं पि॑तरः क्षि॒यन्ति॑।
या॑श्च वि॒द्वया॑ उ॒ च न॑ प्रवि॒द्वा। म॒घासु॑ य॒ज्ञं सु॒कृतं॑
जुषन्ताम्॥ ८॥

गवां पतिः फल्गुनीनामसि त्वम्। तदर्यमन् वरुणमित्र
चारु। तं त्वा वयं सनितारं सनीनाम्। जीवा जीवन्तमुप
संविशेम। येनेमा विश्वा भुवनानि सञ्जिता। यस्य देवा
अनुसंयन्ति चेतः। अर्यमा राजाऽजरस्तु विष्मान्।
फल्गुनीनामृषभो रौरवीति॥९॥

श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्त्वां विदुः फल्गुनीस्तस्य
वित्तात्। अस्मभ्यं क्षत्रमजरं सुवीर्यम्। गोमदश्ववदुपसन्नु-
देह। भगो ह दाता भग इत्प्रदाता। भगो देवीः
फल्गुनीराविवेश। भगस्येत्तं प्रसवं गमेम। यत्र देवैः सधमादं
मदेम॥१०॥

आयातु देवः सवितोपयातु। हिरण्ययेन सुवृता रथेन। वहन्
हस्तं सुभगं विद्वानापसम्। प्रयच्छन्तं पपुंरिं पुण्यमच्छं।
हस्तः प्रयच्छ त्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन प्रतिगृणीम एनत्।
दातारमद्य सविता विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति
यज्ञम्॥११॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभगं संसं युवतिं
रोचमानाम्। निवेशयन्नमृतान्मर्त्यांश्च। रूपाणि पिंशन्
भुवनानि विश्वा। तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचष्टाम्। तन्नक्षत्रं
भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नः प्रजां वीरवतीं सनोतु। गोभिर्नो
अश्वैः समनक्तु यज्ञम्॥१२॥

वा॒युर्नक्ष॑त्रम॒भ्येति॑ नि॒ष्ठ्याम्। ति॒ग्मशृ॑ङ्गो वृष॒भो रो॑रु॒वाणः।
 स॒मीर॑यन् भुव॑ना मा॒तरि॑श्वौ। अप॒ द्वेषा॑सि नुद॒ताम॑रा॒तीः।
 तन्नो॑ वा॒युस्तदु॑ नि॒ष्ठ्यां शृ॑णोतु। तन्नक्ष॑त्रं भूरि॒दा अ॑स्तु॒ मह्य॑म्।
 तन्नो॑ दे॒वासो॒ अनु॑जानन्तु॒ काम॑म्। यथा॒ तरे॑म॒ दुरि॑तानि
 वि॒श्वौ॥१३॥

दूर॑म॒स्मच्छ॑त्र॒वो यन्तु॑ भी॒ताः। तदिन्द्रा॒ग्नी कृ॑णुतां तद्विशा॑खे।
 तन्नो॑ दे॒वा अनु॑मदन्तु॒ यज्ञ॑म्। प॒श्चात् पुर॑स्ता॒दभ॑यं नो अस्तु।
 नक्ष॑त्राणा॒मधि॑पत्नी॒ विशा॑खे। श्रेष्ठा॑विन्द्रा॒ग्नी भुव॑नस्य गो॒पौ।
 वि॒षूचः॒ शत्रू॑नप॒बाध॑मानौ। अप॒ क्षुधं॑ नुद॒ताम॑रा॒तिम्॥१४॥

पूर्णा॑ प॒श्चादु॑त पूर्णा॑ पुरस्ता॒त्। उन्म॑ध्य॒तः पौ॑र्णमा॒सी जि॑गाय।
 तस्या॑ दे॒वा अधि॑स॒वस॑न्तः। उ॒त्तमे॑ नाकं इ॒ह मा॑दयन्ताम्।
 पृ॒थ्वी सु॑वर्चा॒ युव॑तिः स॒जोषाः॑। पौ॑र्णमा॒स्युद॑गाच्छोभ॑माना।
 आ॒प्याय॑यन्ती॒ दुरि॑तानि॒ विश्वा॑। उ॒रुं दु॒हां यज॑मानाय
 य॒ज्ञम्॥१५॥

ऋ॒द्ध्यास्मि॑ ह॒व्यैर्नम॑सोप॒सद्य॑। मि॒त्रं दे॒वं मि॒त्रधे॑यं नो अस्तु।
 अ॒नूरा॒धान् ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्तः। श॒तं जी॑वेम॒ शर॑दः॒ सर्वा॑राः।
 चि॒त्रं नक्ष॑त्रमुद॑गात्पुरस्ता॒त्। अ॒नूरा॒धा स॒ इति॑ यद्वद॑न्ति।
 तन्मि॒त्र ए॑ति प॒थिभि॑र्दे॒वयानैः॑। हि॒र॒ण्ययै॑र्वित॑तैर॒न्तरि॑क्षे॥१६॥

इन्द्रो॑ ज्ये॒ष्ठाम॑नु॒ नक्ष॑त्रमेति। यस्मिन् वृ॒त्रं वृ॒त्र तू॒र्यं त॒तार॑।
 तस्मिन्व॒यम॑मृ॒तं दु॒हानाः॑। क्षुधं॑ तरेम॒ दुरि॑तिं॒ दुरि॑ष्टिम्।

पु॒र॒न्द॒राय॑ वृष॒भाय॑ धृ॒ष्णवे॑। अषा॑ढाय॒ सह॑मानाय मी॒ढुषे॑।
इन्द्रा॑य ज्ये॒ष्ठा मधु॑म॒द्बुहा॑ना। उ॒रुं कृ॑णोतु॒ यज॑मानाय
लो॒कम्॥१७॥

मू॒लं प्र॒जां वी॒रव॑र्तीं विदेय। परा॑च्येतु॒ नि॒र्ऋ॑तिः परा॒चा।
गोभि॑र्नक्ष॒त्रं प॒शुभिः॑ सम॑क्तम्। अह॑र्भूयाद्यज॑मानाय॒ मह्य॑म्।
अह॑र्नो अ॒द्य सु॒विते॑ द॒धातु॑। मू॒लं नक्ष॑त्रमिति॒ यद्वद॑न्ति। परा॑चीं
वा॒चा नि॒र्ऋ॑तिं नुदामि। शि॒वं प्र॒जायै॑ शि॒वम॑स्तु॒ मह्य॑म्॥१८॥

या दि॒व्या आपः॑ पय॑सा सम्ब॒भूवुः। या अ॒न्तरि॑क्ष उ॒त
पा॒र्थि॒वीर्याः॑। यासा॑मषा॒ढा अ॑नुयन्ति॒ काम॑म्। ता न॒ आपः॑
श॒ऽस्यो॒ना भ॑वन्तु। याश्च॒ कूप्या॑ याश्च॒ ना॒द्याः॑ समु॒द्रियाः॑।
याश्च॒ वैश॑न्तीरु॒त प्रा॑स॒चीर्याः॑। यासा॑मषा॒ढा मधु॑ भ॒क्षय॑न्ति।
ता न॒ आपः॑ श॒ऽस्यो॒ना भ॑वन्तु॥१९॥

तन्नो॒ विश्वे॒ उप॑ शृण्वन्तु दे॒वाः। तद॑षा॒ढा अ॒भिसं॑यन्तु॒ यज्ञ॑म्।
तन्नक्ष॑त्रं प्रथतां प॒शुभ्यः॑। कृषि॑र्वृष्टि॒र्यज॑मानाय कल्पताम्।
शु॒भ्राः क॒न्या यु॒वत॑यः सुपेश॑सः। क॒र्मकृ॑तः सु॒कृतो॑ वी॒र्या॑वतीः।
वि॒श्वान् दे॒वान् ह॒विषा॑ वर्धय॑न्तीः। अ॒षा॒ढाः का॒ममु॑प॒यान्तु॑
य॒ज्ञम्॥२०॥

यस्मिन् ब्रह्मा॒भ्यज॑य॒त्सर्व॑मे॒तत्। अ॒मुं च॑ लो॒कमि॑दमू॒च॒ सर्व॑म्।
तन्नो॒ नक्ष॑त्रमभिजिद्विजित्य॑। श्रियं॑ दधा॒त्वह॑णीयमानम्।
उ॒भौ लो॒कौ ब्रह्म॑णा॒ सञ्जि॑ते॒मौ। तन्नो॒ नक्ष॑त्रमभिजिद्विच॑ष्टाम्।

तस्मिन्वयं पृतनाः सञ्जयेम। तन्नो देवासो अनुजानन्तु
कामम्॥२१॥

शृण्वन्ति श्रोणाममृतस्य गोपाम्। पुण्यामस्या उपशृणोमि
वाचम्। महीं देवीं विष्णुपत्नीमजूर्याम्। प्रतीची मेना
हविषा यजामः। त्रेधा विष्णुरुगुणायो विचक्रमे। महीं दिवं
पृथिवीमन्तरिक्षम्। तच्छ्रोणैतिश्रवं इच्छमाना। पुण्यं श्लोकं
यजमानाय कृण्वती॥२२॥

अष्टौ देवा वसवः सोम्यासः। चतस्रो देवीरजराः श्रविष्ठाः। ते
यज्ञं पान्तु रजसः पुरस्तात्। संवत्सरीणममृतं स्वस्ति। यज्ञं
नः पान्तु वसवः पुरस्तात्। दक्षिणतोऽभियन्तु श्रविष्ठाः। पुण्यं
नक्षत्रमभि संविशाम। मा नो अरातिरघशंसाऽग्नः॥२३॥

क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः। नक्षत्राणां शतभिषग्वसिष्ठः।
तौ देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः। शतं सहस्रां भेषजानि
धत्तः। यज्ञं नो राजा वरुण उपयातु। तन्नो विश्वे अभि
संयन्तु देवाः। तन्नो नक्षत्रं शतभिषगजुषाणम्। दीर्घमायुः
प्रतिरद्वेषजानि॥२४॥

अज एकपादुदगात्पुरस्तात्। विश्वा भूतानि प्रति मोदमानः।
तस्य देवाः प्रसवं यन्ति सर्वे। प्रोष्ठपदासो अमृतस्य गोपाः।
विभ्राजमानः समिधा न उग्रः। आऽन्तरिक्षमरुहदगन्धाम्।
तं सूर्यं देवमजमेकपादम्। प्रोष्ठपदासो अनुयन्ति

सर्वे॥२५॥

अहिर्बुध्नियः प्रथमा न एति। श्रेष्ठो देवानामुत मानुषाणाम्।
तं ब्राह्मणाः सोमपाः सोम्यासः। प्रोष्ठपदासो अभिरक्षन्ति
सर्वे। चत्वार एकमभि कर्म देवाः। प्रोष्ठपदा स इति यान्
वदन्ति। ते बुध्नियं परिषद्यं स्तुवन्तः। अहिं रक्षन्ति
नमसोपसद्य॥२६॥

पूषा रेवत्यन्वेति पन्थाम्। पुष्टिपती पशुपा वाजबस्त्यौ।
इमानि हव्या प्रयता जुषाणा। सुगैर्नो यानैरुपयातां यज्ञम्।
क्षुद्रान् पशून् रक्षतु रेवती नः। गावो नो अश्वाः अन्वेतु पूषा।
अत्र रक्षन्तौ बहुधा विरूपम्। वाजं सनुतां यजमानाय
यज्ञम्॥२७॥

तदश्विनावश्वयुजोपयाताम्। शुभङ्गमिष्ठौ सुयमैभिरश्वैः। स्वं
नक्षत्रं हविषा यजन्तौ। मध्वासम्पृक्तौ यजुषा समन्तौ।
यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वस्य दृतावमृतस्य
गोपौ। तौ नक्षत्रं जुजुषाणोपयाताम्। नमोऽश्विभ्यां
कृणुमोऽश्वयुग्भ्याम्॥२८॥

अपं पाप्मानं भरणीर्भरन्तु। तद्यमो राजा भगवान् विचष्टाम्।
लोकस्य राजा महतो महान् हि। सुगं नः पन्थामभयं
कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा। यस्मिन्नेनमभ्यषिञ्चन्त
देवाः। तदस्य चित्रं हविषा यजाम। अपं पाप्मानं

भरणीर्भरन्तु॥२९॥

निवेशनी सङ्गमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्त्यावेशयन्ती।
 सहस्रपोषः सुभगा रराणा सा न आगन्वर्चसा संविदाना॥
 यत्तै देवा अदधुर्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा सा नो
 यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम्॥३०॥